

Sloveni, Vizantija i Rim u IX. vijeku.

Dvorník, Les Slaves, Byzance et Rome au IXe siècle (Travaux publiés par l'Institut d'études slaves. Vol. IV). Paris 1926.

Profesor katol. teološkoga fakulteta u češkom universitetu u Pragu, Dr. František Dvorník, proboravio je dug niz mjeseci u Rimu, pa onda u Parizu, baveći se historijom vizantijskom i ponajviše slovenskom (u IX. vijeku). Dvorník je brzo sasvim dobro primijetio, da „malo ima naroda, kojih bi historija bila tako rdavo shvaćena, kao ona Vizantije“, jer „stoljećima obrazovani je svijet gledao na Vizantiju s prezirom i uma-lovažavanjem; on je u njoj tek vidio državu, koja je nestala netragom“. I baš zato mu je vizantijska historija bila tek skup dvorskih pobuna, teoloških prepiraka, nasilja i nemoralnih odurnosti. „Upoznali su tačno formalizam i servilost vizantijske crkve, ali nijesu ni kušali, da shvate njen mistički duh“. Tek nauka novijega vremena uzela je ispravno, objektivno i dostojno proučavati i objašnjavati historiju onoga rimskoga carstva, kojem su zapadnjaci dali ime „istočnoga“.

Međutim prof. Dvorník nije uzeo za predmet svojih studija opću vizantijsku historiju, nego tek odnose Slovena spram Vizantije s jedne, a Rima s druge strane u IX. vijeku. Taj je vijek ne samo jedan od najvažnijih, nego i zbog razmjerno većega obilja sačuvanih izvora, jedan od najblagodarnijih u nauci. Bilo je zato i dosada o tome mnoštvo različitih studija, kako od pozvanih stručnjaka, tako i od diletanata črčkara, ali jedinstvene sintetične slike o čitavom Slovenstvu nije bilo. Dosta je, ako se sjetimo na pr. pitanja krštenja Hrvata ili pojave svete braće Kirila i Metodija!

Prof. Dvorník razdijelio je građu svoju na devet glava, koje se opet, svaka napose, raspadaju na tri do četiri manja odlomka. Svega dakle ima u tom omašnom djelu (od 360 stranica) 24 poglavlja. Ovom je obrađenom tekstu dodan „Index bibliographique“, u kojem je učeni i marljivi autor na dvadeset i jednoj punoj stranici (sitno, petitom, štampanoj) dodao alfabetski spisak svojih izvora i dokumenata te literature (Bibliographie). Od rukopisa upotrebljen je samo jedan grčki tekst iz pariske Narodne biblioteke. Budući je autor Sloven, naime Čeh, bio je lasno u stanju, da se posluži čitavom literaturom, pisanom ne samo na zapadno-evropskim jezicima (engleskom, francuskom, talijanskom i njemačkom), nego i na slavenskim, naročito češkom, ruskom, srpsko-hrvatskom i bugarskom. To je važna stvar zbog toga, što se s takim kompletnim poznavanjem literature tek iznimno susrećemo kod inače toliko zaslužnih engleskih, francuskih ili njemačkih naučenjaka.

Prof. Dvorník ponajprije prikazuje naseljavanje Slovena na balkanskom poluostrovu, kulturni im stepen u početku njihove historije i značaj Vizantije u početku IX. vijeka. Poslije ovoga uvoda, Dvorník crta historiju Bugara, peloponeskih Slovena, Hrvata, Srba i Rusa u prvoj polovini IX. vijeka, a onda prelazi na ulogu Vizantije kao širiteljice kršćanstva među Slovenima. S ovim je pitanjem u tijesnoj vezi značaj i stepen onovremenoga vizantijskoga literarnoga i duhovnoga života, i zato raspravlja

prof. Dvornik o njemu napose i veoma detaljno, prikazujući kog toga i pojavu patrijara Fotija. Sada slijedi naročito zanimljivo poglavlje o radu svete braće Kirila i Metodija, s lijepim novim pogledima na to pitanje. Tako isto raspravlja prof. Dvornik i krupno pitanje o krštenju Bugara, o tome, kako je papa priznao slovensku liturgiju i o osnutku panonske dijeceze (Sv. Metodije). Poslije ovoga prof. Dvornik iznosi politiku cara Vasilija I. i Svete stolice spram Slovenstva, naročito spram Hrvata i Srba. Djelo svršava posljednjim danima Sv. Metodija, njegovom smrću i propašću njegova djela u Moravskoj i kako je prosvjetiteljski rad svete braće najzad spasila Bugarska, Sv. Kliment Ohridski i car Šimeun.

Ovo je djelo ne samo eklektička sinteza svega našega znanja o pomenutim pitanjima, nego je i detaljna savjesna studija, koja je ne samo evropskom Zapadu dobro došla — zbog nepoznavanja slovenskih izvora i literature — nego i nama Slovenima kao nov prilog izučavanja naše historije. Naročito mi Hrvati i Srbi imamo mnogo da priznamo marljivosti, naučnoj spremi i objektivnosti autorovoj; ne samo da pozna svu našu naučnu literaturu — diletantskih črčkarija uopšte ne spominje — nego se je njome obilno s priznanjem i poslužio.

Ferdo Šišić.